

Svenska med didaktisk inriktning I, 20 poäng **Swedish with an Educational Perspective I, 20 credits**

LÄRDOK: SVU01N

1. BESLUT OCH RIKTLINJER

Kursen ingår i inriktningen svenska med didaktiskt inriktning om 40 poäng inom lärarprogrammet och omfattar 20 poäng på nivån 1–20 poäng. Kursen är främst avsedd för studenter som vill arbeta i grundskolans senare år eller gymnasieskolan. Kursplanen har tagits fram och genomförs i samverkan mellan Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet (SU), Institutionen för litteraturvetenskap och idéhistoria (SU) och Institutionen för undervisningsprocesser, kommunikation och lärande vid Lärarhögskolan i Stockholm (LHS). Kursansvarig institution är Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet. Kursplanen är beslutad av Utbildningsnämnden vid Lärarhögskolan i Stockholm 2001-08-24. Den reviderade kursplanen är beslutad av Utbildningsnämnden 2001-12-04.

Kursen utformas som en helhet och består av tre samverkande delar: en ämne-teoretisk, en didaktisk och en verksamhetsförlagd del.

2. FÖRKUNSKAPSKRAV

Svenska B/Svenska som andraspråk B.

Fr o m antagningen till ht 2002 tillkommer krav på Engelska B, Samhällskunskap A och Matematik A.

3. KURSENS SYFTE

Kursen syftar till att ge blivande lärare i svenska för grundskolans senare år och gymnasiet grundläggande kunskaper i språk och språkutveckling samt litteraturvetenskap. Under kursen ska studenten utveckla sin förmåga att bygga sin undervisning på vetenskaplig grund och skaffa sig beredskap att arbeta med språk och litteratur på ett för ungdomar utvecklande sätt.

4. INNEHÅLL OCH UPPLÄGGNING

Kursen planeras, genomförs och utvärderas i samverkan med de studerande. Ämne-teori, ämnesdidaktik och verksamhetsförlagd utbildning integreras i alla nedanstående moment. I momen-

ten ingår genus- och etnicitetsperspektiv. Undervisningen sker i form av föreläsningar och seminarier. Dessutom förekommer enskilt arbete och arbete i grupp. Samtliga delar är obligatoriska. Vid frånvaro bestäms ersättningsuppgift i samråd med kursledningen.

Kursen består av följande moment:

Moment 1: Litteraturvetenskapens grunder, 5 poäng

Momentets syfte är att ge blivande lärare i svenska för grundskolans senare år och gymnasiet kunskaper om litteraturvetenskapens grunder och metodik. Huvudvikten läggs vid att utveckla förståelse för litteraturvetenskapens grundläggande begrepp och frågeställningar.

Momentet planeras, genomförs och examineras av Institutionen för litteraturvetenskap och idéhistoria. Kurslitteraturen omfattar ca 1 000 sid.

Innehåll: a) den grundläggande skillnaden mellan litterära texter och andra former av texter; b) litteraturvetenskapens mål och syfte; c) litteraturvetenskapens grundläggande begrepp vad gäller exempelvis genrer och epoker; d) modeller för analys.

Examination sker i form av uppgifter som redovisas vid seminarierna samt i form av en skriftlig hemuppgift vid kursens slut.

Moment 2: Språk och språkutveckling hos barn och ungdom 10 poäng

Momentets syfte är att dels ge blivande lärare i svenska för grundskolans senare år och gymnasiet så goda kunskaper om svenska språkets uppbyggnad och variation och om barns och ungdomars språkutveckling och språkanvändning, dels ge dem sådana didaktiska insikter och verktyg att de kan stödja och stimulera elevernas språkutveckling i svenska och samtidigt öka elevernas språkliga medvetenhet och kunskap om svenska språket i tal och skrift.

Momentet planeras, genomförs och examineras i samarbete mellan lärare vid Institutionen för nordiska språk och didaktiklärare vid Institutionen för undervisningsprocesser, kommunikation och lärande, Lärarhögskolan i Stockholm. Det didaktiska arbetet i kursen ger de studerande insikter och verktyg för att processinriktat arbeta med ungdomars läs- och skrivutveckling. Kurslitteraturen omfattar ca 2 000 sid.

Innehåll: a) språkets form och funktion; b) teorier om barns och ungdomars språktillägnande och språkutveckling; c) språkutveckling som ett interaktionellt och verksamhetsberoende förlopp; d) tal och skrift; e) läs- och skrivprocessen; f) barns och ungdomars regionala, sociala och könsrollsberoende språkvarianter, svenska som förstaspråk - svenska som andraspråk; g) analyser av språkets olika nivåer (fonologi, morfologi, lexikon, syntax, semantik/textlingvistik, pragmatik) och av samspelet mellan dessa nivåer i språkutvecklingen; h) analyser av talade och skrivna elevtexter

från grundskolans senare år och gymnasiet.

Examination sker i form av inlämningsuppgifter samt en salsskrivning.

Moment 3: Flerspråkighet och språkkontakt 5 poäng

Momentets syfte är att ge blivande lärare i svenska för grundskolans senare år och gymnasiet baskunskaper om språksituationen i Norden och om tvåspråkighet och språkkontaktfenomen ur skilda aspekter, för att därigenom skapa förutsättningar för förståelse av och beredskap att hantera den språkliga variation som finns hos eleverna i den svenska skolan.

Momentet planeras, genomförs och examineras i samarbete mellan lärare vid Institutionen för nordiska språk och didaktiklärare vid Institutionen för undervisningsprocesser, kommunikation och lärande, Lärarhögskolan i Stockholm Lärarhögskolan i Stockholm.

Undervisning sker i form av storföreläsningar och seminarier. Seminarierna genomförs i huvudsak som diskussionsseminarier där de studerande själva tar upp olika frågeställningar, dels redovisar förberedda uppgifter inom mindre grupper. Kurslitteraturen omfattar ca 1000 sid.

Innehåll: a) språklig variation i globalt och lokalt perspektiv; b) språktypologi och språkliga universalier; c) universellt och specifikt i svenskan; d) språk och dialekter, majoritetsspråk och minoritetsspråk, språksläktskap; e) språkkontakt och språkförändringar i historiskt perspektiv och nutidsperspektiv; f) språkanvändning och språkbehärskning; g) språkbyte och språkbevarande; h) attityder till språk och språkkontaktfenomen

Examination sker dels i form av uppgifter som redovisas muntligt vid seminarierna, dels i form av inlämningsuppgifter. I momentet ingår en verksamhetsförlagd del av utbildningen, under vilken studenterna studerar ungdomars språk och samlar material för analyser.

5. EXAMINATION

Examinationsförfarandet varierar i de olika momenten och beskrivs i punkt 4. Som betyg på momenten används något av uttrycken Väl godkänd, Godkänd och Underkänd. Studerande som underkänts i ordinarie prov har rätt att genomgå förnyat prov. Studerande som underkänts två gånger har rätt att begära annan examinator. Studenter som har godkänts på kursen ska på begäran få kursbevis.

6. KURSLITTERATUR

Kurslitteraturens omfattning specificeras under respektive moment. Den obligatoriska ämnesdidaktiska kurslitteraturen omfattar ca 700 sid. Dessa fördelas mellan moment 2-3 ovan enligt följande: 2) 500 sid., 3) 200 sid. Stencilmaterial tillkommer.

Moment 1: Litteraturvetenskapens grunder, 5 poäng

Bengt Landgren, Vad är en litterär text? (i *Litteraturvetenskap. En inledning*. Red. Staffan Bergsten. Studentlitteratur 1998 och senare, s. 19-32).

Anders Palm, Att tolka texten (i *Litteraturvetenskap. En inledning*. Red. Staffan Bergsten. Studentlitteratur 1998 och senare, s. 155-169).

Boel Westin, Vad är barnlitteraturforskning? (i *Litteraturvetenskap. En inledning*. Red. Staffan Bergsten. Studentlitteratur 1998 och senare, s.125-137).

Anna Williams, Den kluvna litteraturhistorien (i förf.:s *Stjärnor utan stjärnbilder. Kvinnor och kanon i litteraturhistoriska översiktsverk under 1900-talet*. Gidlunds 1997, s. 183-198). Omfång ca 55 sid.

Ur följande böcker läses ca 450 sid:

Staffan Bergsten, *Litteraturhistoriens grundbegrepp*. Studentlitteratur 1990.

Vivi Edström, *Barnbokens form. En studie i konsten att berätta*. 2. uppl. Rabén & Sjögren 2001. (Skrifter utgivna av Svenska barnboksintitutet; 11).

Lars Elleström, *Lyrikanalys. En introduktion*. Studentlitteratur 1999.

Claes-Göran Holmberg / Anders Ohlsson, *Epikanalys. En introduktion*. Studentlitteratur 1999.

Inge Jonsson, *Idéer och teorier om ordens konst*. Gleerups 1971, Liber Läromedel 1978.

Birthe Sjöberg, *Dramatikanalys. En introduktion*. Studentlitteratur 1999.

Därutöver läses ca 500 sid. skönlitterär text i anslutning till analysövningar.

Moment 2: Språk och språkutveckling, 10 poäng

- Bolander, M. 1987. Vara, bliva, heta, kallas - om predikativ och närstående kategorier samt ordföljd och informationsstruktur. I: U. Telemann (red.), *Grammatik på villovägar. Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 73*. Stockholm: Esselte Studium (s. 21-33).
- Bolander, M. 2001. *Funktionell svensk grammatik*. Stockholm: Liber. 176 s.
- Bolander, M. 2001. *Funktionell svensk grammatik. Övningsbok*. Stockholm: Liber. 72 s.
- Ekerot, L.-J. 1995. Ordföljd Tempus Bestämning, föreläsningar om svenska som andraspråk. Malmö: Gleerups. Kap. 1-4, 6, 7 (s. 7-99, 161-187).
- Ekvall, U. 1997. Att skriva en berättelse. Elevers medvetenhet om genrekrav och mottagaren. *Svenskans beskrivning 22*. Lund: Lund University Press (s. 67-81). Stencil.
- Feilberg, J. 1997. Dialogsamspel i et utvecklingsperspektiv. I: R. Söderbergh (red.), *Från joller till läsning och skrivning*. Kristianstad: CWK Gleerups Utbildningscentrum AB (s. 110-129).
- Gahne, G. och Naucclér, K. 1992. Försenad språkutveckling. I: L-A. Rudberg (red.), *Barns tal- och språksvårigheter*. Lund: Studentlitteratur (s. 9-23).
- Garme, B. 1991. *Berätta en fabel! En studie i skolbarns återberättande*. FUMS-rapport nr 156. Institutionen för nordiska språk, avdelningen för forskning och utbildning i modern svenska, Uppsala universitet. Stencil. 32 s.
- Gunnarsson, B.-L. 1989a. Den varierande läsprocessen. I: L. Melin och S. Lange (red.), *Läsning*. Lund: Studentlitteratur (s. 7-22).
- Gunnarsson, B.-L. 1989b. Textläsning och textförståelse. I: L. Melin och S. Lange. (red.), *Läsning*. Lund: Studentlitteratur (s. 110-125).
- Hene, B. 1997. Utlandsadopterade barns ordförståelse. I: R. Söderbergh (red.), *Från joller till läsning och skrivning*. Kristianstad: CWK Gleerups Utbildningscentrum AB (s. 162-174).
- Hellberg, S. 1987. Bestämd form: du vet vilken jag menar. I: U. Telemann (red.), *Grammatik på villovägar. Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 73*. Stockholm: Esselte Studium (s. 33-39).
- Holm, L. och Larsson, K. 1980 eller senare. *Svenska meningar*. Lund: Studentlitteratur. 135 s.

- Hultman, T.G. 1987. Objekt som objekt. I: U. Teleman (red.), *Grammatik på villovägar*. Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 73. Stockholm: Esselte Studium (s. 39-56).
- Hultman, T.G. 1989. Skrivutveckling i ett pragmatiskt perspektiv. I: C. Sandqvist och U. Teleman (red.), *Språkutveckling under skoltiden*. Lund: Studentlitteratur (s. 117-143).
- Håkansson, G. 1997. Barnets väg till svensk syntax. I: R. Söderbergh (red.), *Från joller till läsning och skrivning*. Kristianstad: CWK Gleerups Utbildningscentrum AB (s. 47-61).
- Josephson, O. 1989. Orden. I: L. Melin och S. Lange (red.), *Läsning*. Lund: Studentlitteratur (s. 82-97).
- Josephson, O., Melin, L. och Oliv, T. 1990. *Elevtext*. Lund: Studentlitteratur. 185 s.
- Junefelt, K. 1997a. Barnanpassad kommunikation. I: R. Söderbergh (red.), *Från joller till läsning och skrivning*. Kristianstad: CWK Gleerups Utbildningscentrum AB (s. 100-110).
- Junefelt, K. 1997b. Blindhet, kommunikation och kommunikationsutveckling. I: R. Söderbergh (red.), *Från joller till läsning och skrivning*. Kristianstad: CWK Gleerups Utbildningscentrum AB (s. 212-224).
- Karlsson, A.-M. 1997. Textnormer i och utanför skolan - att skriva insändare på riktigt och på låtsas. *Svenskans beskrivning 22*. Lund: Lund University press (s. 172-186). Stencil.
- Kotsinas, U.-B. 1994. *Ungdomsspråk*. Ord och stil 25. Uppsala: Hallgren & Fallgren. 178 s.
- Lange, S. 1989a. Att lyssna och förstå. I: L. Melin och S. Lange (red.), *Läsning*. Lund: Studentlitteratur (s. 22-51).
- Lange, S. och Melin, L. 1990. Lässvaga barns högläsning. I: C. Elbro et al (red.), *Laesning og skrivning i sprogvidenskabeligt perspektiv*. Fredrikshavn: Dafolo Forlag (s. 188-212). Stencil.
- Larsson, K. 1989. Språket, vetandet och inläringen. I: C. Sandqvist och U. Teleman (red.), *Språkutveckling under skoltiden*. Lund: Studentlitteratur (s. 53-79).
- Lindblom, B. 1997. Talet tar form. I: R. Söderbergh (red.), *Från joller till läsning och skrivning*. Kristianstad: CWK Gleerups Utbildningscentrum AB (s. 11-33).

- Linell, P. 1982 (1978). *Människans språk*. Lund: Liber Läromedel. S. 13-128, 222-226.
- Lundberg, I. 1989. Språkutveckling och läsinlärning. I: C. Sandqvist och U. Teleman (red.), *Språkutveckling under skoltiden*. Lund: Studentlitteratur (s. 185-197).
- Lundberg, I. 1995. Språk, läsning och dyslexi. I: L. Melin (red.), *Läsning och läsproblem. Häftet för didaktiska studier 54*. Stockholm: Lärarhögskolan i Stockholm. Didaktikcentrum (s. 6-17).
- Melin, L. 1989a. Talspråk och skriftspråk. I: L. Melin och S. Lange. (red.), *Läsning*. Lund: Studentlitteratur (s. 51-62).
- Melin, L. 1989b. Bokstäver. I: L. Melin och S. Lange. (red.), *Läsning*. Lund: Studentlitteratur (s. 62-82).
- Melin, L. 1989c. Läsutveckling. I: L. Melin och S. Lange. (red.), *Läsning*. Lund: Studentlitteratur (s. 125-140).
- Melin, L. 1989d. Läs- och skrivsvårigheter. I: L. Melin och S. Lange. (red.), *Läsning*. Lund: Studentlitteratur (s. 140-164).
- Melin, L. 1995. Finns visuell dyslexi? I: L. Melin (red.), *Läsning och läsproblem. Häftet för didaktiska studier 54*. Stockholm: Lärarhögskolan i Stockholm. Didaktikcentrum (s. 27-38).
- Melin, L. och Delberger, M. 1996. *Lisa lär läsa. Läsinlärning och lässtrategier*. Lund: Studentlitteratur. 84 s.
- Naucmér, K. 1989. Hur utvecklas stavningsförmågan under skoltiden? I: C. Sandqvist och U. Teleman (red.), *Språkutveckling under skoltiden*. Lund: Studentlitteratur (s. 197-217).
- Naucmér, K. och Magnusson, E. 1997. Språkliga förutsättningar för läs- och skrivutvecklingen. I: R. Söderbergh (red.), *Från joller till läsning och skrivning*. Kristianstad: CWK Gleerups Utbildningscentrum AB (s. 250-264).
- Nyström, C. 1999. Det brokiga skolskrivandet. I: *Svenskans beskrivning 23*. Lund (s. 303-312). Stencil.
- Nyström, C. 2001. Skrivande i gymnasiet. I: *Språkvård 1-2001*. Svenska språknämnden (s. 15-19).

- Pettersson, Å. 1989. Utvecklingslinjer och utvecklingskrafter i elevernas uppsatser. I: C. Sandqvist och U. Teleman (red.), *Språkutveckling under skoltiden*. Lund: Studentlitteratur (s. 159-185).
- Pettersson, Å. 1987. Bärbara substantiv. Om läroböckernas exempel. I: U. Teleman (red.), *Grammatik på villovägar*. Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 73. Stockholm: Esselte Studium (s. 63-79).
- Strömqvist, S. 1997. Om tidig morfologisk utveckling. I: R. Söderbergh (red.), *Från joller till läsning och skrivning*. Kristianstad: CWK Gleerups Utbildningscentrum AB (s. 61-81).
- Svensson, J. 1987. Den problematiska hierarkin. I: U. Teleman (red.), *Grammatik på villovägar*. Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 73. Stockholm: Esselte Studium (s. 97-106).
- Söderbergh, R. 1997. Tal och skrift i samspel i den tidiga språkutvecklingen. I: R. Söderbergh (red.), *Från joller till läsning och skrivning*. Kristianstad: CWK Gleerups Utbildningscentrum AB (s. 264-278).
- Teleman, U. 1977. Rätt och rätt i språket. Språkvård 1977:3. Stencil. 10 s.
- Teleman, U. 1987. Hur många genus finns det i svenskan? I: U. Teleman (red.), *Grammatik på villovägar*. Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 73. Stockholm: Esselte Studium (s. 106-115).
- Tuomela, V. 1995. Att läsa på ett andraspråk. I: L. Melin (red.), *Läsning och läsproblem. Häfteten för didaktiska studier 54*. Stockholm: Lärarhögskolan i Stockholm. Didaktikcentrum (s. 38-49).
- Viberg, Å. 1988. Tvåspråkighet och språkinläring. I: *Hemspråksklasser och sammansatta klasser. Kommentarmaterial. LGR 80*. Stockholm: Utbildningsförlaget. Stencil. 20 s.
- Viberg, Å. 1996. Svenska som andraspråk i skolan. I: K. Hyltenstam (red.), *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. Lund: Studentlitteratur (s. 110-148).
- Westman, M. 1989. *Åsikter om svenskt språkbruk*. Språkvård 1989:3. Stencil. 7 s.

Moment 3: Flerspråkighet och språkkontakt, 5 poäng

- Boyd, S. 1997. Minoritetsspråk som modersmål eller fadersmål: blir det skillnad? I: A-B. Andersson et. al. (red.), *Svenska som andraspråk och andra språk. Festskrift till Gunnar Tingbjörn*. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet. 33-44.
- Dahl, Östen (2000), *Språkets enhet och mångfald*. Lund: Studentlitteratur. 296 sidor
- Edlund, L-E. och Hene, B. 1996. *Lånord i svenskan. Om språkförändringar i tid och rum*. Stockholm: Norstedts. 9-101, 121-135
- Elert, C.-C. 1994. Indelning och gränser inom området för den nu talade svenskan - en aktuell dialektografi. I: L.-E. Edlund (red.), *Kulturgränser - myt eller verklighet?* Umeå: Diabas. Den dialektografiska databasen inom Institutionen för nordiska språk vid Umeå universitet. 215-229.
- Halvorsen, E. F. 1997. Norsk språk. I: A. Karker, B. Lindgren og S. Løland (red.), *Nordens språk*. Nordisk språksekretariat. Oslo: Novus forlag. 47-72.
- Helgander, J. 1994. Dalmålen i upplösning - bakgrund och förklaringsmodeller. I: U-B. Kotsinas och J. Helgander (red.), *Dialektkontakt, språkkontakt och språkförändring i Norden*. MINS 40. Stockholm: Institutionen för nordiska språk, Stockholms universitet. 63-80.
- Hene, B. 1997. Ett språks värde. I: A-B. Andersson et al. (red.), *Svenska som andraspråk och andra språk. Festskrift till Gunnar Tingbjörn*. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet. 134-150.
- Hyltenstam, K. 1999a. Ideologi, politik och minoritetsspråk. I: K. Hyltenstam (red.), *Sveriges sju inhemska språk - ett minoritetsspråksperspektiv*. Lund: Studentlitteratur. 11-40
- Hyltenstam, K. 1999b. Begreppen språk och dialekt - om meänkielis utveckling till eget språk. I: K. Hyltenstam (red.), *Sveriges sju inhemska språk - ett minoritetsspråksperspektiv*. Lund: Studentlitteratur. 98-137.
- Hyltenstam, K. 1999c. Svenskan i minoritetsspråksperspektiv. I: K. Hyltenstam (red.), *Sveriges sju inhemska språk - ett minoritetsspråksperspektiv*. Lund: Studentlitteratur. 205-240.
- Hyltenstam, K., Stroud C. och Svonni M. 1999. Språkbyte, språkbevarande, revitalisering. Samiskans ställning i svenska Sápmi. I: K. Hyltenstam (red.), *Sveriges sju inhemska språk - ett minoritetsspråksperspektiv*. Lund: Studentlitteratur. 41-97

- Jørgensen, M. 1994. Kode-Skifte blandt unge tosprogede i den dansk-tyske grænsregion. I: U-B. Kotsinas och J. Helgander (red.), *Dialektkontakt, språkkontakt och språkförändring i Norden*. MINS 40. Stockholm: Institutionen för nordiska språk, Stockholms universitet. 13-22.
- Karker, A. 1997a. Sprog og samfund i Norden. I: A. Karker, B. Lindgren og S. Løland (red.), *Nordens språk*. Nordisk språsekretariat. Oslo: Novus forlag. 9-19.
- Karker, A. 1997b. Det danske sprog. I: A. Karker, B. Lindgren og S. Løland (red.), *Nordens språk*. Nordisk språsekretariat. Oslo: Novus forlag. 31-46.
- Kotsinas, U-B. 1985. Invandrarsvenska och språkförändringar I: *Svenskans beskrivning 15*. Göteborg: Göteborgs universitet. 276-290
- Kotsinas, U-B. 1988. Rinkebysvenska - en dialekt? I: *Svenskans beskrivning 16*. Linköping: Universitetet i Linköping. 264-278.
- Kotsinas, U-B. 1989. Stockholmsspråk genom 100 år. *Tijdschrift voor Skandinavistiek*, 1-2/10. 14-37.
- Kotsinas, U-B. 1994. *Ungdomsspråk*. Uppsala: Hallgren & Fallgren. 132-178.
- Molde, B. 1997. Svenska språket. I: A. Karker, B. Lindgren og S. Løland (red.), *Nordens språk*. Nordisk språsekretariat. Oslo: Novus forlag. 73-94.
- Nyström, S. 1996. *Introduktion till dialektologin*. Stockholm: Stockholms universitet, Institutionen för nordiska språk. 33 s.
- Otterup, T. 1997. Språk och kön i interkulturellt perspektiv. I: A-B. Andersson et. al. (red.), *Svenska som andraspråk och andra språk. Festschrift till Gunnar Tingbjörn*. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet. 134-150.
- Saari, M. 1989. Helsingfors - en tvåspråkig huvudstad. *Tijdschrift voor Skandinavistiek*, 1-2/10. 82-100
- Svenska Språknämnden 1998. Förslag till handlingsprogram för att främja svenska språket. I: *Språkvård 2 - 1998*. 7-23.
- Torp, A. 1993. Den norske språksituasjonen. *Norsklæraren* 1/1993. 41-45.